

מצוות תוכחה מצווה רלט

פתיחה:

לשאל את התלמידות:

- האם היה לך מקרה בו הוכיחו אותך על משהו?
- מה היתה ההרגשה שלך?
- האם זה הועיל? הזיק?
- האם את רוצה שיוכיחו אותך?
- מי את רוצה שיוכיח ומי לא?
- חשבי על מקרה שבו את הוכחת, האם לאחר מעשה את שמחה שעשית זאת?

לאחר שיתופים של התלמידות, להעמיק את הדיון. נקודות לדיון ולמחשבה:

- מדוע אנחנו נמנעים מלהוכיח?
- אם תוכחה מגיעה מאהבה אמיתית ואכפתיות, והיא נאמרת מתוך כבוד ולא ממקום מתנשא, אז אנחנו בדרך כלל נשמח בה.
- אפשר לתת דוגמא: אחות שקרובה לי מאד, ואני רואה שהיא ממש מזיקה לעצמה- האם אוכיח אותה? איך תראה ותשמע התוכחה? ומצד שני- בחור ברחוב ששתה לשכרה- האם אוכיח אותו? למה?
- הקשר בין תוכחה לאהבת ישראל.
- "כי את אשר יאהב ה' יוכיח" (משלי ג יב)

מלבי"ם: שהתוכחה היא סימן האהבה, שמאהבתו ישגיח עליו להיטיב דרכו ולהעלותו אל מדרגה למעלה למעלה.

- הסכנה שבאדישות למה שקורה סביבי.
- הקושי לשים דברים על השולחן כשמשוהו מפריע לנו. ההקלה לשני הצדדים כשיש דיבור והתפייסות. הדרך שבה אומרים את הדברים – האם היא תביא ליתר כעס ולריחוק, או לקבלה והתפייסות.
- בשרשי המצווה- על מקרה שבו התפייסת עם חברה בעקבות תוכחה והתנצלות שלה, לעומת מקרה שעדיין יושב לך על הלב, כי לא אמרת לה שאת כועסת עליה.
- בתוכחה על מצוות שבין אדם למקום- אם היינו מבינים כמה המצוות חשובות לעצם קיומנו, היינו מאד רוצים שיוכיחו אותנו. (כמובן בדרך הנכונה).
- סיפורים על צדיקים שהוכיחו על שמירת שבת וזה התקבל, כי בא מקום של אהבה נטו. דוגמאות לסיפורים:

בתקופה שבה היה נודד החפץ חיים למכור את ספריו, נקלע פעם לאכסניה בוילנא, באכסניה פגש ביהודי חסון ומגושם שהתנהגותו – בלשון המעטה – לא היתה סמל ודוגמא להיותו בן לעם היהודי, הוא התיישב ליד השולחן בפרעות ופקד על המשרתת שתגיש לו תיכף ומיד נתח אווז צלוי וכוס משקה חריף.

מיד כאשר הגיעו המאכל והמשקה אל השולחן, חטף את נתח האווז ברעוותנות גסה, ולגם את המשקה כאחת אל תוך פיו, וכל זה בלי ברכה ראשונה ובוודאי אף בלא ברכה אחרונה. גם התייחסותו אל המשרתת כל העת היתה פוגענית ובלתי הוגנת.

החפץ חיים עמד בפינה אחרת של חדר האוכל, כשהוא נדהם ממש מהמחזה המביש, ועמד לעשות ניסיון לגשת אל היהודי הזולל ולהעיר לו על התנהגותו הקלה והבזויה.

בעל האכסניה שהכיר את אורחיו, נגש מיד אל החפץ חיים ולחש על אזניו דבר מה, כדי למנוע אותו מלהוכיח את היהודי הלז, משום שחשש לכבודו של החפץ חיים, כי מדובר היה בחייל ניקולאיבי לשעבר, שבוודאי יחרף ויגדף את החפץ חיים על דבריו, או אפילו חלילה ירים עליו את ידו.

וכה אמר בעל הבית לחפץ חיים באזנו: 'אנא, רבי, הנח לו, אין עם מי לדבר, לא לחינם הוא כה מגושם, כשהיה בן שבע נחטף יחד עם ילדים אחרים למחנות בסיביר, וכך גדל בין איכרי המקום עד גיל שמונה עשרה, לאחר מכן עבד את ניקולאי עשרים וחמש שנה, וכי לפלא בעיני הרב התנהגותו המגושמת, הרי לא היו לו רבנים שילמדו אותו התנהגות ראויה יותר, קרוב לארבעים שנה שאינו טעם טעמה של תורה ויהדות, לא עמוד, לא דף, ואף לא אות, רוב הזמן אפי' לא ראה פנים יהודיות, הצעתי לכבוד הרב שלא ינסה כלל לדבר איתו, כבודו של הרב יקר מידי מכדי לזלזלו עד כדי כך!'

פניו המאירות של החפץ חיים נתהדרו בחיוך שליו ואמר למארחו ברוגע: 'אל תדאג, אני כבר אדע איך לפנות אליו, ובעזה"ת מקווה אני כי תצמח מזה רק טובה!'

נגש החפץ חיים אל הגברתן, הושיט לו יד, וברכו בנעימות ובידידות 'שלום עליכם', לא המתין החפץ חיים לתגובתו, ותיכף המשיך לדבר אל לבו בעדינות ובשלווה, 'שמעתי עליך דברים נשגבים, שבתור ילד קטן נחטפת עם ילדים אחרים, נסחבת לסיביר הרחוקה, גדלת בין גויים, לא זכית ללמוד אפי' אות אחת מתורתינו הקדושה, עברת ממש את הגיהנום בעולם הזה! שמעתי גם כי לא פעם ניסו הרשעים להעבירך על דתך, הם אלצו אותך לאכול בשר 'דבר אחר' ושאר נבילות וטריפות, ועם כל זאת נשארתי יהודי, לא השתמדת!!', אשריך ואשרי חלקך!! מאושר הייתי אם היו לי את הזכויות שלך, הרי הייתי בן עולם הבא כמוך בדיוק! מקומך בעולם האמת יהיה בין הצדיקים וגאוני העולם, וכי דבר קל הוא בעיניך מסירות נפש שכזו?! לסבול יסורים כאלו למען היהדות ולמען כבוד שמים שנים כה רבות ורצופות?! נסיוןך גדול יותר מחנניה מישראל ועזריה!'

דמעות נראו בזווית עיני החייל הניקולאיבי לשעבר, דבריו הרציניים של החפץ חיים, בלבביות ובחמימות שכזו, הצליחו לחלחל ללב האבן שלו, הם זרמו ממעיין חי וטהור, והם ליטפו והחיו את נשמתו האומללה והמיסורת.

משנודע לו מיהו אותו מוכיח, פרץ בבכי עז ומיד החל לנשק את החפץ חיים, והחפץ חיים המשיך לדבר אליו: 'אדם שכמותך שזכה להיחשב בין קדושים שמוסרים את נפשם על קדושת השם, לו קבלת על עצמך לחיות את שארית חיך כיהודי כשר, לא היה מאושר כמוך בעולם!'

מאז לא עזב אותו יהודי את החפץ חיים, נפשו נקשרה בנפשו, הוא שב בתשובה שלמה, ונהפך לצדיק גמור.

- (סיפור על הר' אדלשטיין שקיים מצוות תוכחה "ואני את נפשי הצלתי" מתוך הספר סולם יעקב, עמ' 247 למטה.)